

Sevgi Soysal'ın "Eskici" Hikâyesi Üzerine: "Kim Bir İnsanın Ansızın Eşyalarından Bedava Kurtulacak Kadar Akıllanabileceğine İnanır?"

Seval Şahin

Sevgi Soysal'ın eserlerinde insanın içini ısıtan bir yan vardır. Yazar ne kadar trajik bir şey anlatırsa anlatsın, arkasındaki ironik bakış ve bunun patlayıcılığı bu trajikliğin içinden inanılmaz bir direnç ortaya çıkarır.

Bu direnci yaratan sadece yazarın onu ortaya koyan bakış açısının ardındaki ironi değildir; bu ironiyi sağlayan anlatım tarzı da onun söylemindeki patlayıcılığı gözler önüne sermek açısından ilgi çekicidir.

Bunun bir örneği olduğunu düşündüğüm "Eskici" hikâyesi, özellikle anlatım tekniğiyle bu patlayıcılığı sağlar ve oradan bir direnç geliştirir.

Her şeyin biriktiği ve bu birikintilerden, onu eve hapseden, üstlerinde taşıdıkları izlerle onu kendisi olmaktan uzağa fırlat-

mış nesnelere dolu bir dört duvardan kurtulmaya çalışan bir kadını, yoldan geçen bir eskicinin 'kurtardığı' "Eskici" hikâyesi, öncelikle anlatımıyla dikkati çeker. Hikâyede hem üçüncü tekil şahıs, hem birinci tekil şahıs birarada kullanıldığı gibi, hem de çift iç ses, iç ve dış sesin birarada kullanıldığı görülür.

Çift iç ses: "Şimdi durup dururken, gözle görülür hiçbir şey vermeye kalkışması, hele istememişken siz? Birinin durup dururken boş bir kâğıt vermesi bile kuşku verici olabilir. (anlatıcının iç sesi) Niçin verdi bu kâğıdı bana? Benden kalem istemek için mi? Yoksa bu kâğıtlara onun çıkarına bir şeyler yazmam için suç işlememi mi bekliyor? Ya da kâğıtlara olmadık kişilere aşk mektupları yazarak suç işlememi mi bekliyor? Ben bu kâğıtlara anlamsız şeyler yazmakla oyalanırken o bana önemli bir kazık atacak belki (tapıcının iç sesi)?"

(Sevgi Soysal, "Eskici", *Barış Adlı Çocuk*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 65).

Anlatıcı eskiciyi eve çağırıp eşyaları gösterdiği zaman iç ses ve dış ses birarada yer alır: "- Aldım peki... siftohımız seninle olsun abla... (Yahu, aklım yatmadı bu işe ya!)" (s. 69).

Eskicinin eşyaları taşımak için araba getirip eve girdiğinde anlatım bu kez yine eskici ile kadın arasında gidip gelir: "Acıma şaşkınlığa dönüştü. Belki deliydi bu kadın. Şaşkınlık korkuya dönüştü. Sağı solu belli olmaz böylelerinin. Eşyaları alıp bir an önce gitmeli. Sonra satmayacağım diye tutturuverir. (eskicinin iç sesi)

Araya anlatıcı giriyor: "Çabuk çabuk taşıdılar eşyaları, ev çabuk boşaldı, genişledi, büyüdü, bir ev ne kadar derinlik, boyut

kazanabilirse öyle boyutlandı. Kapandı kapı. Sessizce. Yatağın üstünden kalktı. Evin içini adımlamaya başladı" (s. 71).

Görüldüğü gibi, anlatım birinci ve üçüncü tekil şahıs olarak sürekli başka kahramanlar aracılığıyla çoğullaşarak ilerliyor.

Bir kadın, bir kapıcı, bir eskici anlatıcı oluyor. Bazen de yazarın kendisi onların hepsinin üzerinden konuşuyor.

Bu durum, kadının anlatıcı üzerinden nesnelere ve bunları biriktirme illetinden kurtulup evin içinden çıkarak özgürleşmek istemesiyle paralellik gösterir. Anlatıcı(lar) üzerinden sağlanan çoğulluk sayesinde tıpkı evdeki "nişan, ölüm ilanı olanları; aile ya da dost çevresinden söz edenleri; ve sonunda kendisinden söz edenleri atması" (63) gibi, aynı anda birçok şeyden kurtulabilme gücüne sahip olur.

Üstelik bu anlatıcıların iç seslerinin iç-dış ses birarada birinci ve üçüncü tekil şahıs anlatımının birarada olmasıyla kadın, evin içinde birikmiş izler ve bu izler üzerinden uyanan düşünceleriyle hesaplaşma imkânına da sahip olur.

Evdeki her şeyden kurtulmak isterken birden bir karyoladan kurtulmayı sonraya bırakır: "Niçin karyolayı satmıyorum dedim? Niçin düştüm anlamsız bu duyguluğun çelmesiyle?" (s. 68). Duygunun taktığı bu anlık çelmeden eskicinin iç sesiyle kurtulur: "1000 lira, iyi be, yahu yalnız şu otomatik çamaşır makinesi temiz iki bin eder..." (s. 68).

Özgür olmak, anlatı üzerinden böyle şekillenirken anlatıcı kendi özgürlüğünü "özgür olmanın önce sığmayı, ufalmayı, sığışmayı becerebilmekle başlayacağı" nı düşünür. Bir evi yıkmak yerine, onu oda oda temizlemek, her şeyden böyle bir anda kurtulup vermek hikâyesinin içinde bir başka hikâyeyi, tünelin içinden çıkma hikâyesini gözler önüne serer.

Başlangıçta "dağın öbür yamacındaki bitimsiz ovaya varmak için geçilmesi gereken tünele sığışmasını engelleyecek ne çok yükü vardı daha.... Tünelin girişi açılmalı, bu koca koca kayalar son bir güçle kaldırılıp atılmalı uçurumdan aşağıya... tünelin girişini açmak için dinamiti patlatılmalı" (s. 66, 68).

Sonunda özgürlüğünü evdeki bütün eşyaları atarak elde eder. Yatak hariç. Yatağı kentin her tarafında dolaştırdıktan sonra bir çöplüğe atar. Hikâyesinin sonundaki bu yatak, hikâye içindeki bütün anlatıları birleştirir. Çelişkileri, çoğulluğu ve kurtulmayı birarada taşır.

Yatağın çöplüğe atılması, sadece bir evden kurtulmanın değil, beklendiği gibi bir kadın olmaktan, buna dair bütün normlardan kurtulmanın sembolüdür. Kentte öylesine dolaştırılan bu yatak, bunu ilan ederek, çoğullaştırarak kadını özgür kılmanın bir başka anlamını oluşturur. Tıpkı hikâyedeki çoğul anlatılar gibi.

Evdeki eşyalardan kurtulmak sadece gereksiz yere biriktirilen nesnelere kurtulmak değildir. Gündelik hayatın bütün sıkıntıları ve sıkıcılığı da onlarla birlikte yok olup gidecektir. Bir hayatı yeniden kurmanın peşindedir anlatıcı:

Bu biçimsiz, anlamsız kaya parçalarını edinmek, satın almak için harcanan çabaları, sabah işe giderken ve akşam işten dönerken saatlerce beklenen dolmuş kuyruklarını, 'evet efendim'leri, ovuşturulan elleri, beyinlere sinen hesapları, piriç ayaklı bir salon abajuru alabilmek adına yapılan hasislikleri, acıların, açlıkların, ölümlerin yanı başından eşya taksitlerinin yüklediği dalgınlıkla geçip gidecekleri, değişmesi gereken koltuk yüzleri uğruna söylenen bayağı sözleri, hep daha çok şişen boyun damarlarını,

bel ağrılarını, sahte sırtçıların arasından sızan tükürükleri, katılaştıran, zalimleşen, tahtalara, madenlere, piriçlere bakmaktan camlaşan, bir eşya yüzeyi gibi sadece öteki eşyaları yansıtan gizli gözleri düşündü (s. 66).

Nesnelere hapsolmuş ve bu nesnelere duyulmazlıktan uzak duran kent insanının her gün aynı ve gereksiz devam ettiği en çok bu nesnelere bağlıdır.

Tabii bir de bu nesnelere bakış açısı.. Zengin olmanın, yoksul olmanın, evin bir köşesinde mutlaka bulunması gereken, ancak bu gerekliliği başkasının belirlediği bir düzenin yabancı bir kadın için sadece evinin içindeki eşyalardan değil bu hayattan da kurtulmak gerekir.

Bu kurtulmayı ise yukarıda sözünü ettiğim hikâyesinin içinde yer alan tünel hikâyesi sağlayacaktır.

Nitekim bu tünel, nesnelere ve nesnelere yüklenen sahte anlamlarla oluşan kentin bir başka görüntüsüdür. Sürekli herkesin her şeyi beklediği, değişmemenin temel olduğu bir yer:

"Aslında hep değişen şeyleri göremememizin adı beklemek olabilir. Ama mutlaka değişmesi gereken, bir anda değişmesi gereken bir durum, durmakla, hiçbir şey yapmamakla sağlanmaz ancak. Bunun adı beklemek olmaz, bunun adı miskinlik korkaklık olabilir" (s. 67).

Anlatıcı bekleyen değil, hareket eden, devinen bir hayattan yanadır. Bu sebeple her şeyi bir eskiciye vermek ister.

Eskici, kentin içinde bekleyen şeyleri toplar. Onun yaptığı bir başka bekleme işlemdir aslında. O, insanların hayatını dönüştürmeyi bekler.

Eskileri sahiplerinden alarak nesnelere üzerindeki geçmiş izlerinden, onları istemedikleri hayatlara tutsak eden izlerden kurtarır.

Böylece onlara yeni bir hayat, istedikleri gibi bir hayat fırsatı sunar. Kişilerin dönüştüremedikleri hayatlarını eskici, eskileri alarak dönüştürür.

Oysa bir hayat çok daha fazlasına ihtiyaç duymaktadır. ■

